

Аналіз результатів формувального етапу експерименту з проблеми формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики

У статті представлені результати формувального етапу експерименту щодо реалізації педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі їх практичної підготовки. Під час проведеного роботи дослідницею було зроблено припущення про те, що ефективність процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів в процесі педагогічної практики підвищиться, якщо забезпечити цілеспрямовану особистісно-орієнтовану психолого-педагогічну підготовку студентів до педагогічної практики; дієвість методичних знань шляхом виконання студентами завдань навчально-дослідного характеру, вивчення студентами-практикантами педагогічного досвіду (як традиційного, так і інноваційного) та його творчого використання в різних видах педагогічної практики; постійне здійснення всебічної рефлексії своєї діяльності та набутого методичного досвіду.

У процесі експериментального запровадження науково обґрунтованих умов доведена їх ефективність. Так, у експериментальній групі кількість студентів із високим рівнем сформованості методичної компетентності збільшилась на 53,4 %, а в контрольній групі – лише на 32,4 %; водночас кількість студентів, у яких виявлено низький рівень сформованості цієї якості, зменшилась в експериментальній групі на 61,9 %, а в контрольній – на 49 %. Одержані теоретичні й практичні висновки сприятимуть подальшому вдосконаленню процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

Ключові слова: методична компетентність, педагогічна практика, формувальний етап експерименту, педагогічні умови, критерії, показники та рівні сформованості методичної компетентності, учитель початкових класів.

Анализ результатов формирующего этапа эксперимента по проблеме формирования методической компетентности будущих учителей начальных классов в процессе педагогической практики

В статье представлены результаты формирующего этапа эксперимента реализации педагогических условий формирования методической компетентности будущих учителей начальных классов в процессе их практической подготовки. В ходе проведённой работы исследовательницей было сделано предположение о том, что эффективность процесса формирования методической компетентности будущих учителей начальных классов в процессе педагогической практики повысится, если обеспечить целенаправленную личностно-ориентированную психолого-педагогическую подготовку студентов к педагогической практике; действенность методических знаний путем выполнения студентами задач учебно-исследовательского характера, изучение студентами-практикантами педагогического опыта (как традиционного, так и инновационного) и его творческого использования в различных видах педагогической практики; постоянное осуществление всесторонней рефлексии своей деятельности и приобретенного методического опыта.

В процессе экспериментального внедрения научно обоснованных условий доказана их эффективность. Так, в экспериментальной группе количество студентов с высоким уровнем сформированности методической компетентности увеличилась на 53,4%, а в контрольной группе – на 32,4%; вместе с тем количество студентов, у которых выявлен низкий уровень сформированности этого качества, уменьшилось в экспериментальной группе на 61,9%, а в контрольной – на 49%. Полученные теоретические и практические выводы будут способствовать дальнейшему

совершенствованию процесса формирования методической компетентности будущих учителей начальных классов в процессе педагогической практики.

Ключевые слова: методическая компетентность, педагогическая практика, формирующий этап эксперимента, педагогические условия, критерии, показатели и уровни сформированности методической компетентности, учитель начальных классов.

Analysis of the formative stage of the experiment on the problem of forming of methodical competence of primary school teachers in the teaching practice

The results of the forming stage of the experiment to implement pedagogical conditions of formation of methodical competence of primary school teachers during their practical training. During the work conducted by researcher was assumed that the efficiency of formation of methodical competence of primary school teachers in the teaching practice will increase if secure, targeted-centered psycho-pedagogical training of students to teaching practice; effectiveness methodological knowledge by students perform tasks of teaching and research character study of practice teaching experience (both traditional and innovative) and its creative use in different types of teaching practice; continuous commitment to a comprehensive reflection of the activity and acquired methodological experience.

During the pilot implementation of scientifically substantiated conditions proved their effectiveness. Thus, in the experimental group the number of students with high methodological competence formation increased by 53.4%, while in the control group at 32.4%; while the number of students who displayed a low level of development of quality in the experimental group decreased by 61.9%, and in control 49%. The obtained theoretical and practical conclusions will contribute to further improvement of the process of formation of methodical competence of primary school teachers in the teaching practice.

Keywords: methodical competence, teaching practice, forming stage of the experiment, pedagogical conditions, criteria, indicators and levels of methodological competence, primary school teacher.

Постановка проблеми. Необхідність підготовки компетентних та конкурентоздатних фахівців для сучасної школи потребує забезпечення відповідної системи освіти, яка спрямована на різнобічний розвиток та формування майбутніх учителів, у тому числі початкових класів. Сьогодні науковці та педагоги переглядають традиційну модель учителя та наголошують на збільшенні гуманістичного складника, приділяють увагу всебічно та гармонійно розвинутій особистості педагогів, розробляють нові підходи до підготовки фахівців галузі освіти. Одним із таких підходів, на нашу думку, є формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування методичної компетентності присвячено багато наукових праць та дисертаційних досліджень, серед яких роботи Т. Гущиної, Т. Залізної, І. Зимньої, О. Зубкова, Т. Кобильник, І. Ковальової, О. Лебедевої, В. Моторіної, М. Рагуліної, Т. Руденко та інших [2, 3, 4].

Метою статті є представлення результатів формувального етапу експерименту з проблеми формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу. Для представлення результатів формувального етапу експерименту зазначимо, що його метою було забезпечення теоретично обґрунтованих педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі різних видів педагогічних практик.

У процесі дослідження нами було зроблено припущення про те, що ефективність процесу формування методичної компетентності майбутніх

учителів початкових класів в процесі педагогічної практики підвищиться, якщо забезпечити:

1) цілеспрямовану особистісно-орієнтовану психолого-педагогічну підготовку студентів до педагогічної практики;

2) дієвість методичних знань шляхом виконання студентами завдань навчально-дослідного характеру, вивчення студентами-практикантами педагогічного досвіду (як традиційного, так і інноваційного) та його творчого використання в різних видах педагогічної практики;

3) постійне здійснення всебічної рефлексії своєї діяльності та набутого методичного досвіду.

Для перевірки ефективності зазначених педагогічних умов нами було обрано експериментальну групу (ЕГ), до якої увійшли 118 осіб, та контрольну групу (КГ), до якої увійшли 108 осіб. До експериментальної роботи були залучені студенти, які навчалися за спеціальністю «початкова освіта» та проходили педагогічну практику.

З метою оцінювання та порівняння результатів формувального етапу експерименту ми скористалися критеріями, показниками та рівнями сформованості методичної компетентності, які були розроблені під час констатувального етапу експерименту.

У експериментальній і контрольній групах заміри було зроблено на початку та наприкінці експерименту, а також здійснювалися проміжні зрізи, що дало змогу отримати додаткову інформацію щодо успішності експериментальної роботи. Для співставлення динаміки досліджуваних критеріїв і показників використовували методи математичної статистики: аналізувалася зміна статистичних характеристик експериментальних і контрольних вибірок за певними критеріями значущості.

Для кількісного та якісного аналізу одержаних емпіричних даних застосовували непараметричні методи математичної статистики з використанням критерію χ^2 (хі-квадрат), який дозволяє порівнювати розподіл об'єктів двох вибірок за рівнями визначених показників ефективності

організації контролю навчальної діяльності студентів експериментальної і контрольної груп [1]. Вибір зазначеного критерію зумовлений тим, що він дав можливість не розглядати статистичний розподіл, що аналізується, як функцію і не передбачає попереднього обчислення параметрів розподілу, тому його застосування до визначених нами показників дозволяє з достатнім ступенем вірогідності доходити висновків щодо результатів експериментального дослідження.

Значення статистики T критерію χ^2 обчислювалося за формулою:

$$T = \frac{1}{n_1 \cdot n_2} \sum_{j=1}^3 \frac{(n_1 Q_{2j} - n_2 Q_{1j})^2}{Q_{1j} + Q_{2j}},$$

де n_1 і n_2 – обсяг вибірок із експериментальної і контрольної груп відповідно;

Q_{ij} – число об'єктів i -вибірки, що попали в категорію j .

Значення T , яке було отримано з експериментальних даних, порівнювалося з критичним значенням $T_{крит}$, що визначалося за допомогою χ^2 із $C-1$ степенями свободи (де C – кількість обраних категорій) з урахуванням прийнятого рівня значущості α . Результати порівняння давали можливість прийняти або відхилити нульову гіпотезу.

Перш за все було проаналізовано зміни, які відбулись у мотиваційній сфері та ціннісних ставленнях студентів-практикантів щодо опанування ними методичною компетентністю. Для цього проаналізували зміни, що відбулись у характері професійних мотивів, ціннісному ставленні до формування методичної компетентності як складової професійної готовності майбутнього вчителя початкових класів [5].

Діагностику змін у рівні сформованості методичної компетентності студентів за мотиваційним критерієм проводили шляхом довгострокового педагогічного спостереження, за допомогою самооцінок і експертних оцінок, анкетування, інтерв'ювання, тестування студентів.

Результати моніторингу показників сформованості методичної компетентності студентів за мотиваційним критерієм (табл. 1) дав

підстави для висновку, що до початку експерименту в експериментальній і контрольній групах високий рівень сформованості професійних мотивів виявили в середньому лише 14,2 % студентів. Низький рівень мотивації продемонстрували 18,6 % (група ЕГ) і 14,8 % (група КГ) студентів.

Таблиця 1

Результативність експериментальної роботи за мотиваційним критерієм (%)

Групи Характер, рівні	Експериментальна група (ЕГ)		Контрольна група (КГ)	
	Констатув. етап	Контрольний етап	Констатув. дані	Контрольні дані
I. Рівні сформованості професійних мотивів				
Високий	15,3	50,8	13,0	37,0
Середній	66,1	44,1	72,2	53,7
Низький	18,6	5,1	14,8	9,3
II. Характер ставлення до опанування методичною компетентністю				
Позитивно-активне	26,3	72,0	21,3	54,6
Позитивно-пасивне	63,6	23,7	67,6	38,0
Негативне	10,1	4,3	11,1	7,4
III. Усвідомлення значущості педагогічної практики як ефективного засобу опанування методичною компетентністю				
Усвідомлюють	49,2	100	50,0	91,7
Не усвідомлюють	50,8	0	50,0	8,3

Необхідно відзначити суттєву позитивну динаміку ступеня усвідомлення значення методичної компетентності серед студентів експериментальної групи. Цьому активно сприяла інформаційно-роз'яснювальна робота, а також залучення студентів до вирішення професійних завдань у реальному навчально-виховному процесі.

У процесі дослідження був доведений значний вплив педагогічної практики на формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. Водночас педагогічна практика є невід'ємною частиною навчально-виховного процесу підготовки студентів, тому дуже важливо, щоб вони усвідомлювали її значущість та можливості педпрактики щодо власного

професійного зростання. Проте на констатувальному етапі експерименту половина студентів у обох групах не усвідомлювали повною мірою значущість педагогічної практики як найважливішого засобу опанування методичною компетентністю.

Після реалізації педагогічних умов формування методичної компетентності 100% студентів-практикантів експериментальної групи були повністю переконані у вирішальній ролі педагогічної практики для вдосконалення досліджуваної нами якості вчителя. У контрольній групі хоча і зафіксовано лише поодинокі випадки нерозуміння важливості педагогічної практики для професійного становлення й розвитку (8,3 %), проте усвідомлення в більшості студентів не перетворюється в активні дії.

Сформованість методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів, з огляду на їх структурні компоненти визначали за когнітивно-діяльним та особистісно-оцінним критеріями.

Результати динаміки рівнів сформованості знань, які характеризують методичну компетентність, свідчать про те, що у студентів значно покращились якість (повнота, глибина та дієвість) таких знань (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка якості методичних знань (у %)

Групи Рівні	Експериментальна група			Контрольна група		
	Констатув. етап	Контрольний етап	Приріст	Констат. дані	Контр. дані	Приріст
Повнота	8,5	67,8	+59,3	6,5	46,2	+39,1
Глибина	8,5	63,6	+55,1	7,4	46,2	+38,9
Дієвість	10,2	67,8	+57,6	7,4	44,4	+37,0

Під час перевірки повноти і глибини методичних знань студентів використовувалися конкретні завдання, які вимагали розкриття змісту понять щодо наукових знань про дитину як об'єкта-суб'єкта навчально-виховного процесу, виявлення суттєвих ознак, їхньої кількості і значення щодо методологічних та знань методик викладання окремих предметів, що

вивчаються в початковій школі, методики виховної роботи, традиційних та інноваційних педагогічних інновацій, встановлення причинно-наслідкових зв'язків тощо. У процесі перевірки глибини і повноти методичних знань фіксувалися судження й аргументації за ступенем їх нестандартності та творчості відносно традиційних. Також оцінювався ступінь усвідомлення зазначених понять та їх ознак, обґрунтованість висловлювань.

На контрольному етапі експерименту було з'ясовано, що значна кількість студентів групи ЕГ (89 %) добре орієнтуються в тезаурусі феномену ділового спілкування, про що свідчили дані студентами обґрунтовані, розгорнуті та повні відповіді, які майже не потребували уточнення правильності розуміння обговорюваних питань. У той же час у групі КГ лише в 20,4 % студентів було зафіксовано низький рівень володіння понятійним апаратом. Ці студенти не змогли досить чітко визначити суть базових дефініцій і положень, диференціювати основні поняття, розкрити їх особливості та специфіку. Решта студентів потребували допомоги в роз'ясненні обговорюваних питань.

В експериментальній групі більшість студентів повідомляла відповідь у тій логіці та за допомогою тих термінів, які містилися в запитанні, що дало можливість краще розкрити їх суть. Водночас значно зменшилась кількість неконкретних відповідей.

Узагальнені дані щодо динаміки рівнів сформованості методичних знань представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

Динаміка сформованості методичних знань (узагальнені дані у %)

Групи Рівні	Експериментальна група (ЕГ)			Контрольна група (КГ)		
	Констатув. етап	Контрольний етап	Приріст	Констатув. дані	Контрольні дані	Приріст
Високий	0	67,0	+67,0	0	45,3	+45,3
Середній	23,7	22,0	-1,7	31,5	34,3	+2,8
Низький	67,8	11,0	-56,8	68,5	20,4	-48,1

Як свідчать наведені в таблиці дані, кількість студентів з високим рівнем методичних знань у групі ЕГ збільшилась на 67 %, а в групі КГ – на

45,3 %. У контрольній групі низький рівень методичних знань продемонстрували 20,4 % студентів, тоді як на низькому рівні в експериментальній групі залишилось 11 %.

Проаналізуємо ефективність експериментальної роботи щодо формування в студентів методичних умінь. У результаті проведеної роботи в групі ЕГ була виявлена позитивна динаміка сформованості всіх визначених у процесі теоретичного пошуку методичних умінь майбутніх учителів початкових класів – інтелектуально-творчих, інформаційно-гностичних, дидактико-методичних, виховних, рефлексивно-дослідницьких. Про це свідчать кількісні показники сформованості окремих груп методичних умінь, які подано у таблиці 4.

Таблиця 4

Динаміка сформованості методичних умінь (у %)

Групи Рівні	Експериментальна група (ЕГ)			Контрольна група (КГ)		
	Констатув. етап	Контрольний етап	Приріст	Констатув. дані	Контрольні дані	Приріст
Інтелектуально-творчі уміння						
Високий	15,3	29,7	+14,4	9,3	13,9	+4,6
Середній	69,4	61,8	-7,6	79,6	77,8	-1,8
Низький	15,3	8,5	-6,8	11,1	8,3	-2,8
Інформаційно-гностичні уміння						
Високий	12,7	59,3	+46,6	9,3	29,6	+20,3
Середній	72,0	36,4	-35,6	81,4	64,0	-17,4
Низький	15,3	4,3	-11,0	9,3	6,4	-2,9
Дидактико-методичні уміння						
Високий	0	57,6	+57,6	0	35,2	+35,2
Середній	17,0	27,1	+10,1	16,7	41,7	+25,0
Низький	83,0	15,3	-67,7	83,3	23,1	-60,2
Виховні уміння						
Високий	0	66,1	+66,1	0	37,0	+37,0
Середній	13,6	25,4	+11,8	11,1	44,4	+33,3
Низький	86,4	8,5	-77,9	88,9	18,6	-70,3
Рефлексивно-дослідницькі уміння						
Високий	0	55,1	+55,1	0	41,7	+41,7
Середній	32,2	34,7	+2,5	33,3	39,8	+6,5
Низький	67,8	10,2	-57,6	66,7	18,5	-48,1

Як свідчать отримані дані, збільшилась кількість студентів експериментальної групи, у яких інтелектуально-творчі вміння сформовані на високому рівні. Так, у групі ЕГ на 14,4 % збільшилась кількість студентів, які виявили високий рівень умінь критично аналізувати, систематизувати, класифікувати, узагальнювати інформацію методичного характеру, давати їй оцінку, творчо застосовувати отримані знання в реальному навчально-виховному процесі (приріст показника збільшився втричі порівняно з групою КГ).

Дані, наведені в таблиці 6, ілюструють динаміку рівня сформованості у студентів інформаційно-гностичних умінь (працювати з різними інформаційними джерелами, у тому числі застосовувати інформаційні технології та мережу Internet; відбирати, інтерпретувати й використовувати інформацію методичного характеру на практиці), яка дає підстави для висновку про позитивний вплив експериментальної роботи на зазначену групу методичних умінь.

Як бачимо, кількість студентів групи ЕГ, які на контрольному етапі експерименту продемонстрували високий рівень сформованості інформаційно-гностичних умінь, складає 59,3 % (приріст порівняно з констатувальними даними становить +46 %). Відповідні показники в групі КГ склали 29,6 % (+20,3 %). Зазначимо, що особливо показовими виявилися вміння працювати з комп'ютерними джерелами інформації та використовувати педагогічні програмні засоби під час практики.

У групі ЕГ порівняно з групою КГ отримано більш суттєву динаміку високого рівня сформованості дидактико-методичних умінь: кількість студентів з високим рівнем зазначених умінь у групі ЕГ збільшилась на 57,6 %, а в групі КГ – на 35,2 %. У контрольній групі низький рівень дидактико-методичних умінь продемонстрували 23,1 % студентів, тоді як на низькому рівні в експериментальній групі залишилось 15,3 %. Яскраво вираженими виявились вміння студентів експериментальної групи визначати мету, завдання уроків і виховних заходів, розробляти план-конспект уроку

певного типу, визначати найефективніші методи реалізації цілей та окремих завдань уроків і виховних заходів, використовувати сучасні методики і програмні засоби.

Стосовно динаміки виховних умінь (планувати свою діяльність, моделювати різні види виховних заходів, творчо та продумано підходити до вирішення різноманітних проблемних ситуацій), на контрольному етапі експерименту в групі ЕГ зафіксовано збільшення студентів з високим рівнем сформованості таких умінь на 66,1 %, що перевищує аналогічний показник у групі КГ у 1,8 рази. Це досягалося завдяки творчому застосуванню студентами-практикантами кращого педагогічного досвіду (як традиційного, так і інноваційного) у різних видах педагогічної практики; постійному здійсненню студентами-практикантами всебічної рефлексії власної професійно-педагогічної діяльності й внесенню на цій основі корективи у траєкторію свого професійного розвитку.

Кількість студентів групи ЕГ, які на контрольному етапі експерименту продемонстрували високий рівень рефлексивно-дослідницьких умінь (здійснювати самодіагностику власної методичної компетентності, планувати шляхи її удосконалення, здійснювати моніторинг навчальної і вихованої діяльності учнів, критично аналізувати й узагальнювати власний та передовий педагогічний досвід, виконувати творчі проекти, проводити науково-дослідну роботу), зросла на 55,1 %, у групі КГ це показник становить +23,1 %. Як бачимо, що розбіжність отриманих кількісних показників є досить значимим. Таких результатів, за нашим переконанням, досягли завдяки виконанню студентами-практикантами різноманітних завдань навчально-дослідного характеру, а також постійне здійснення рефлексивно-оцінних дій.

У групі ЕГ збільшилась кількість студентів, здатних приймати виважені рішення, послідовно відстоювати свою точку зору, робити оцінні судження щодо власних професійних дій на уроці та в позакласній діяльності. Крім того, майбутні вчителі з групи ЕГ стали виявляти прагнення

постійно здійснювати самоаналіз діяльності, вносити корективи у власні дії у разі необхідності.

Отже, результати експериментальної роботи дають підстави свідчити, що ефективність формування методичних знань і умінь значною мірою залежить від планомірного та систематичного виконання студентами навчальних проєктів, творчих та інтелектуальних завдань у процесі проходження різних видів практики, спілкування з досвідченими вчителями та вивчення їхнього методичного досвіду, активної участі в педагогічних консиліумах, засіданнях методоб'єднань учителів шкіл.

Суттєві позитивні зміни у студентів експериментальної групи отримано й стосовно характеру виявлення професійних якостей майбутнього вчителя (табл. 5).

Таблиця 5

Динаміка рівнів сформованості професійних якостей студентів (у %)

Особистісні якості	Характер вияву	Експериментальна група (ЕГ)			Контрольна група (КГ)		
		Констат. етап	Контр. етап	Приріст	Констат. дані	Контр. дані	Приріст
Гуманістична спрямованість	Стійкий	55,1	67,8	+12,7	52,8	64,8	+12,0
	Ситуативний	36,4	25,4	-11,0	42,6	30,6	-12,0
	Майже не виявляються	8,5	6,8	-1,7	4,6	4,6	0
Професійна мобільність	Стійкий	17,0	55,1	+38,1	13,0	25,9	-12,9
	Ситуативний	66,0	36,4	-29,6	75,9	66,6	-9,3
	Майже не виявляються	17,0	8,5	-8,5	11,1	7,5	-3,6
Креативність	Стійкий	33,9	61,9	+28,0	30,6	44,4	+13,8
	Ситуативний	44,9	31,3	-13,6	50,9	41,7	-9,2
	Майже не виявляються	21,2	6,8	-14,4	18,5	13,9	-4,6
Самостійність, ініціативність	Стійкий	32,2	72,0	+39,8	27,8	55,6	+27,8
	Ситуативний	38,1	17,8	-20,3	46,3	25,9	-20,4
	Майже не виявляються	29,7	10,2	-19,5	25,9	18,5	-7,4
Тактовність, толерантність	Стійкий	46,7	72,0	+25,3	44,4	67,6	+23,2
	Ситуативний	34,7	21,2	-13,5	43,5	23,1	-20,4
	Майже не виявляються	18,6	6,8	-11,8	12,1	9,3	-2,8

За даними експериментальної роботи, стійкий характер виявлення

гуманістичної спрямованості, яка знаходить свій прояв у любові, поважному ставленні до дітей, інших людей, прагненні допомоги іншим людям, здатності до перцепції, емпатії, на контрольному етапі експерименту виявили 67,8 % студентів групи ЕГ і 64,8 % студентів групи КГ, прирости складають +12,7% і +12 % відповідно. Як бачимо, значних розбіжностей не спостерігаємо. Вважаємо, що цей факт можна пояснити високими показниками цієї якості на вхідному етапі експерименту, а також плідною роботою навчальних закладів у різних видах професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Іншу картину спостерігаємо стосовно виявлення студентами такої професійної якості, як професійна мобільність, креативність, ініціативність, самостійність. Так, приріст кількості студентів, які проявляють стійкий характер професійної мобільності склав у групі ЕГ +38,1 % , у групі КГ – +12,9; креативності – +28 % і 13,8 % (відповідно); самостійності та ініціативності – +39,8 % і +27,8 % (відповідно).

Відзначимо, що зросла кількість студентів, які виявляли самостійність, ініціативність щодо застосування інноваційних методів, технічних засобів навчання під час проведення уроків, урізноманітнення позакласних виховні заходи цікавим наочним матеріалом, пропонують власні цікаві теми виховних заходів, проводять інтегровані уроки та позакласні і позашкільні заходи. Отже, студенти у процесі педпрактики стали більш самостійними, креативними, про що відмітили вчителі шкіл, викладачі-керівники педагогічної практики.

Безумовно, для вчителя зі сформованої методичною компетентністю мають велике значення такі професійні якості, як тактовність та толерантність. Тож ми з великою увагою відстежували, як ці якості змінювалися в процесі експерименту. У значної кількості студентів групи ЕГ (72 %) наприкінці експерименту зафіксований стійкий прояв зазначених якостей, у студентів групи КГ цей показник виявився значно нижчим (67,6 %).

Впровадження педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів початкової школи, як свідчать результати дослідження, значним чином вплинули і на рівень професійної самооцінки студентів щодо сформованості в них методичної компетентності (табл. 6).

Таблиця 6

Зміна характеру самооцінки студентів експериментальної і контрольної груп (у %)

Групи Рівні	Експериментальна група (ЕГ)			Контрольна група (КГ)		
	Констатув. етап	Контрольний етап	Приріст	Констатув. дані	Контрольні дані	Приріст
Адекватна	50,8	72,0	+21,2	48,1	60,2	+12,1
Завищена	25,4	16,1	-9,3	33,3	23,2	-10,1
Занижена	23,8	11,9	-11,9	18,6	16,6	-2,0

Отримані експериментальні дані дають підстави свідчити, що студенти групи ЕГ стали більш адекватно оцінювати результати власного професійного зростання у методичному плані, що свідчить про правильність вибору навчально-методичного інструментарію забезпечення визначених умов. Із таблиці бачимо, що кількість студентів експериментальної групи із адекватною самооцінкою збільшився на 21,2 % при одночасному зменшенні кількості студентів із завищеним і заниженим характером самооцінки (на 9,3 % і на 11,9 % відповідно). У контрольній групі ці показники складають відповідно: +12,1 %, -10,1 %, -2 %.

Отже, на завершальному етапі експерименту студенти експериментальної групи більш упевнено продемонстрували вміння оцінювати власні методичні знання та вміння. На нашу думку, це пов'язано з тим, що впровадження педагогічних умов формування методичної компетентності майбутніх учителів позитивно впливає на теоретичну та практичну підготовку студентів, що, у свою чергу, підвищує їх спроможність до критичного аналізу та оцінки своїх дій.

Узагальнені результати формувального експерименту щодо рівня сформованості методичної компетентності студентів подано в таблиці 7.

Таблиця 7

Узагальнені результати формувального експерименту щодо рівня сформованості методичної компетентності студентів (у %)

Рівні сформованості методичної компетентності	ЕГ (118 осіб)		КГ (108 осіб)	
	Констат. етап	Контр. етап	Констат. дані	Контр. дані
Високий	0	53,4	0	32,4
Середній	28,0	36,5	27,8	44,4
Низький	72,0	10,1	72,2	23,2

Узагальнені дані щодо сформованості методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів дозволяють зробити висновок про підтвердження висунутого в дослідженні припущення, оскільки отримано позитивні зміни рівня сформованості студентів експериментальної групи за всіма визначеними критеріями й показниками.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. У процесі експериментального дослідження знайшла підтвердження гіпотеза про те, що формуванню методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів в процесі педагогічної сприяють такі педагогічні умови: забезпечення цілеспрямованої особистісно-орієнтованої психолого-педагогічної підготовки студентів до педагогічної практики; дієвість методичних знань шляхом виконання студентами завдань навчально-дослідного характеру, вивчення студентами-практикантами педагогічного досвіду та його творче використання в різних видах педагогічної практики; постійне здійснення студентами-практикантами всебічної рефлексії власної професійно-педагогічної діяльності.

Отримані за результатами формувального експерименту дані засвідчили більш суттєву позитивну динаміку рівня сформованості методичної компетентності за всіма визначеними критеріями в студентів

експериментальної групи, ніж у студентів контрольної групи. Вірогідність отриманих результатів підтверджено методом математичної статистики (критерій χ^2).

Одержані теоретичні й практичні висновки сприятимуть подальшому вдосконаленню процесу формування методичної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики.

Список використаних джерел

1. Грабарь М. И. Применение математической статистики в педагогических исследованиях: непараметрические методы / М.И. Грабарь, К.А. Краснянская. — М. : Педагогика, 1997. — 136 с.

2. Зубков А. Л. Развитие методической компетентности учителей в условиях модернизации общего образования : автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата педагогических наук : спец. 13.00.08 “Теория и методика профессионального образования” / А.Л. Зубков. — Екатеринбург, 2007. — 20 с.

3. Кара С. І. Формування професійної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі педагогічної практики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / С.І. Кара. — Запоріжжя, 2012. — 20 с.

4. Кацова Л. І. Формування професійного інтересу у майбутніх учителів у процесі педагогічної практики : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Кацова Лариса Іванівна. — Херсон, 2004. — 196 с.

5. Черепанов В. С. Экспертные оценки в педагогических исследованиях / В. С. Черепанов. — М. : Педагогика, 1989. — 152 с.